

SUOMEN JUUTALAISTEN
SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO
CENTRALRÅDET FÖR DE JUDISKA
FÖRSAMLINGARNA I FINLAND
CENTRAL COUNCIL OF JEWISH
COMMUNITIES IN FINLAND
המועצה המרכזית של הקהילות
העבריות בפינלנד

Helsinki, 13.11.2018

ASIA: LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN LAIKSI ELÄINTEN HYVINVOINNISTA JA ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Yhteenveto

Juutalaisten uskonnon mukaisessa teurastuksessa, joka perustuu juutalaiseen uskonnolliseen lakiin, huomioidaan eläimen hyvinvointi ja kärsimysten minimoiminen. Tieteellistä vertailevaa tutkimusta, Shechita vs tainnutus ennen verenlaskua (Esim. S. D. Rosen: *Physiological insights into Shechita*, *The Veterinary Record*, June 12, 2004), on runsaasti saatavilla, mutta tästä huolimatta vaikuttaa siltä, että juutalaisten teurastustapaan liittyvä kritiikki perustuu pitkälti selektiiviseen kirjallisuuden hyödyntämiseen ja poliittiseen tahtotilaan. Koska käytössä olevat tainnutusmenetelmät kuten pulttipistoolitainnutus tuhoavat osan eläimen aivoista, tällaisen menetelmän käyttö ei ole millään muotoa eläimelle humaani teurastustapa ja sotii juutalaisuudessa eläimille kohdistettavaa vahingoittumattomuuden periaatetta vastaan. Samanaikaisesti lainsäätäjät eivät ole ryhtyneet toimenpiteisiin suurempien eläinsuojelullisten ongelmakohtien, kuten tainnutuskäytäntöjen tiukentamiseen (epäonnistuneet tainnutukset ja pitkittynyt eläimen lopetus), eikä vain kulttuurisesti puolustettavien ja eläimille kärsimystä aiheuttavien tapojen kuten esim. metsästyksen merkittävään rajoittamiseen tai lopettamiseen ole puututtu. Vaikuttaa siltä, että jos asioita perustellaan kulttuurisilla syillä, niin ymmärrystä löytyy, mutta uskonnollisilla perusteluilla ymmärrystä ei löydy. Metsästyksen tarpeellisuutta perustellaan nimenomaan kulttuurisilla positiivisilla arvoilla Euroopassa: ”metsästyksellä tarjotaan merkittävää sosiaalista, kulttuurista, taloudellista ja luontoon liittyviä elämyksiä metsästäjille eri Euroopan alueilla.” Jos vaihtaisimme sanan *kulttuuri* tilalle sanan *uskonto*, voi huomata lakiesityksen epätasapuolisuuden.

Edellä mainittujen seikkojen valossa on selvää, että hallituksen tulee muuttaa esitystään siten, että juutalainen teurastustapa mahdollistetaan kokonaisuudessaan. Muu ei ole puolustettavissa; ei edes tieteellisen näytön perusteella. Lisäksi nykyinen esitys sortaa juutalaisten uskonnollisia oikeuksia, myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vuoden 2000 päätöksen nojalla.

Toteamme, että hallituksen esitys tulkitsee väärin EU-direktiiviä 113/91/EY. Asetuksen selvänä tahtotilana on nimenomaan mahdollistaa ja kunnioittaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 10 artiklassa vahvistettua uskonnon vapautta ja oikeutta tunnustaa uskontoa tai vakaumusta jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudentarjoituksissa ja uskonnollisin menoin. Koska kansallisissa säännöissä otetaan huomioon näkökohtia, jotka menevät asetuksen tarkoitusta pidemmälle, asetus nostaa erikseen esille sen, että ennen teurastusta tapahtuvaa eläinten tainnutusta koskeva poikkeus tulee säilyttää. Tätä taustaa vasten hallituksen tulee muuttaa esitystään edellä mainitun mukaiseksi.

SUOMEN JUUTALAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO r.y.

PUH./TEL. (09) 586 0310

MALMINKATU 26, 00100 HELSINKI / MALMGATAN 26, 00100 HELSINGFORS

E-MAIL: srk@jchelsinki.fi

SUOMEN JUUTALAISTEN
SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO
CENTRALRÅDET FÖR DE JUDISKA
FÖRSAMLINGARNA I FINLAND
CENTRAL COUNCIL OF JEWISH
COMMUNITIES IN FINLAND
המועצה המרכזית של הקהילות
העבריות בפינלנד

Helsinki, 13.11.2018

Keskusneuvoston lausunto

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eläinten hyvinvoinnista, jolla korvattaisiin nykyinen eläinsuojelulaki. Esityksessä kiellettäisiin verenlaskun aloittaminen ennen kuin eläin on asianmukaisesti tainnutettu tai lopetettu kyseisen eläinlajin tainnutukseen tai lopetukseen soveltuvalla menetelmällä. Nykyisessä laissa sallitaan uskonnollisista syistä noudatettava erityinen teurastustapa, jossa verenlasku aloitetaan tainnuttamisen kanssa samanaikaisesti. Jatkossa teurastettava eläin olisi aina tainnutettava ennen teurastuksen aloittamista.

Juutalaisen uskonnon määräysten mukainen teurastustapa *shechita* ja ravinnon puhtautta (kosher) koskevat määräykset ovat juutalaisuudessa erittäin keskeisiä ja uskonnollisesti juutalaisia sitovia. Eläinten hyvään kohteluun ja hyvinvointiin tähtääviä määräyksiä on runsaasti juutalaisessa uskonossa ja shechitan eli juutalaisen teurastustavan tavoitteena on nimenomaan eläimen lopettaminen tavalla, joka tuottaa eläimelle mahdollisimman vähän tuskaa ja kärsimystä. Siten eläimen vahingoittaminen, tainnutus ennen verenlaskua, on ehdottoman kiellettyä juutalaisen uskonnon teurastusta koskevissa määräyksissä. Shechita on todettu lukuisissa tieteellisissä selvityksissä vähintään yhtä nopeaksi ja tuskattomaksi teurastusmenetelmäksi kuin esimerkiksi pulttipistoolitainnutus yhdistettynä verenlaskuun. (Esim. S. D. Rosen: *Physiological insights into Shechita*, The Veterinary Record, June 12, 2004).

Koska käytössä olevat tainnutusmenetelmät kuten pulttipistoolitainnutus tuhoavat osan eläimen aivoista, tällaisen menetelmän käyttö ei ole millään muotoa eläimelle humaani teurastustapa ja sotii juutalaisuudessa eläimille kohdistettavaa vahingoittumattomuuden periaatetta vastaan. Ei ole olemassa myöskään selkeää näyttöä siitä, että esimerkiksi pulttipistoolitainnutus olisi kivuttomampi menetelmä kuin juutalaisuudessa noudatettava tehokas ja nopea teurastustapa, joten pulttipistoolitainnutusta on pidettävä arveluttavana menetelmänä juutalaisen uskonnon eläinsuojelumääräysten kannalta.

Oikeaoppisesti suoritettussa Shechitassa verenlaskun ja tiedottomuuden välinen aika lampan vaihtelee välillä 2-5 sekuntia ja 7-20 sekuntia naudalla. Tämä ero selittynee erilaisesta aivoverenkierrosta naudoilla, lampan ja vuohilla (Levinger 2004; Grandin & Regenstein 1994; Grandin 2014; Rosen 2004). Eräät asiantuntijat viittaavat huomattavasti nopeampiin aikoihin tajuttomuuden saavuttamisessa seurauksena nopeasta (0,3-2,4 sekunnissa) tapahtuvasta verenpaineen laskusta (verenpaine laskee 20% normaaliarvosta) aivoissa, kun Shechitassa oikea ja vasen yhteinen päänvaltimo (*arteria carotis communis dextra/sinistra*) katkaistaan samanaikaisesti (Levinger 2004).

SUOMEN JUUTALAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO r.y.

PUH./TEL. (09) 586 0310

MALMINKATU 26, 00100 HELSINKI / MALMGATAN 26, 00100 HELSINGFORS

E-MAIL: srk@jchelsinki.fi

SUOMEN JUUTALAISTEN
SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO
CENTRALRÅDET FÖR DE JUDISKA
FÖRSAMLINGARNA I FINLAND
CENTRAL COUNCIL OF JEWISH
COMMUNITIES IN FINLAND
המועצה המרכזית של הקהילות
העבריות בפינלנד

Helsinki, 13.11.2018

Grandin (Grandin & Regenstein 1994; Grandin 1994)) on todennut amerikkalaisissa teurastamoissa suorittamissaan Shechitaan liittyvissä tutkimuksissa 3000 nautaeläimen osalta, että eläimet eivät reagoineet Shechitaan, kuin ainoastaan hetkellä, jolloin veitsen terä kosketti ennen viiltoa kaulan alueen ihoa (ennen viiltoa). Tämä säpsähdys oli huomattavasti vähäisempää kuin mitä on eläimen reagointi korvamerkin asennuksen yhteydessä totuttu havainnoimaan. Viillon yhteydessä ja sen jälkeen ei eläinten reagointia havaittu. Lisäksi, vastaavaa verenlaskuun liittyvää reagoimattomuutta ovat muutkin tutkijat todenneet (Candotti&Diegoli 2009; Bager et al 1992).

Raportit UK:sta (Fowler, 2009) kertovat, että lampaiden tainnutus epäonnistuu keskimäärin 12-14% (sähköinen tainnutus), noin 5 % (2,6-6,6%) naudoilla (tainnutuspistooli) ja jopa 36% sikojen tainnutuksista epäonnistuu (sähköinen tainnutus). Tämä tarkoittaa Suomessa, että 281. 000 teurastetusta nautaeläimestä (<http://stat.luke.fi/lihantuotanto>) arviolta 14.000 naudan tainnutus epäonnistuu teurastuksessa ja jolloin tainnutus-verenlasku viivästyy merkittävästi aiheuttaen kärsimystä eläimelle keskimäärin 105 sekunnilla (viivästyksen viittaus on SANCO tutkimuksesta 2015). Tämä huomioiden, juutalainen teurastustapa on erittäin humaani verrattuna tainnutukseen perustuvaan. EFSA:n (2014) mukaan siipikarjan sähköllä tapahtuvassa vesitainnutuksessa epäonnistumiset tainnutuksessa on suuri ongelma, mutta tästä huolimatta asiaan ei olla puututtu Euroopan Unionissa.

Koska shechitata koskevat määräykset ovat juutalaisuudessa erittäin keskeisiä ja uskonnollisesti juutalaisia sitovia ja koska shechita on menetelmänä eläinsuojelulliselta kannalta vähintään yhtä armelias ja tuskaton kuin mikään muu tunnettu teurastustapa, niin katsomme, että hallituksen esitys on epätarkoituksenmukainen ja perusteeton ja että se suuresti vaikeuttaa juutalaisen uskonnon harjoittamista Suomessa.

Metsästys

Metsästystapahtumassa on kyseessä luonnoneläinten lopettaminen ampumalla, heti tappavia rautoja tai ansalankoja käyttäen. Metsästyksessä eläimiä ei tainnuteta, ne ammutaan kontrolloimattomissa olosuhteissa niiden paetessa. Erityisesti vesilintujen metsästyksessä merkittävä osa ammutuista linnuista päättyy haavakoiksi luontoon. Metsästyksen liittyvässä kriittisessä keskustelussa tiedostetaan runsas haavoittuneiden eläinten määrä, mutta yhdessäkään jäsenvaltiossa ei ole koskaan aloitettu toimenpiteisiin metsästyksen kieltämiseksi eläinsuojelullisilla syillä. Tutkijat Holm & Haugaard ovat julkaisseet haavakoiden määrän hanhenmetsästyksessä olevan 29-35%. Vastaavasti Aebischer et al (2014) totesivat peuranmetsästyksessä karkuun päässeiden haavakoiden määräksi 2% ja 5-14% ammutuista peuroista oli ensimmäisestä laukauksesta ainoastaan haavoittunut ja siten näitä eläimiä oli ammuttu uudelleen. Tutkimuksessa esitettyjen lukujen valossa ja alla olevan metsästyssaalimäärät huomioiden voidaan varovaisesti arvioida, että metsästyskauden aikana haavakoiden määrä linnustuksessa on Suomessa 200.000-300.000 kappaletta ja vastaavasti hirvieläimiä pääsee haavakkoina karkuun yli 1000 kappaletta.

SUOMEN JUUTALAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO r.y.

PUH./TEL. (09) 586 0310

MALMINKATU 26, 00100 HELSINKI / MALMGATAN 26, 00100 HELSINGFORS

E-MAIL: srk@jchelsinki.fi

SUOMEN JUUTALAISTEN
SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO
CENTRALRÅDET FÖR DE JUDISKA
FÖRSAMLINGARNA I FINLAND
CENTRAL COUNCIL OF JEWISH
COMMUNITIES IN FINLAND
המועצה המרכזית של הקהילות
העבריות בפינלנד

Helsinki, 13.11.2018

Taulukko 1: Metsästyssaalis Suomessa vuonna 2013 (LUKEN tietokanta)

	Jänikset	Turkiseläimet	Hirvieläimet	Vesilinnut	Metsäkanalinnut	Muut riistalinnut
Saalismäärä	254 950	292 200	63 039	537 600	356 200	289 700

Metsästyksen tarpeellisuutta perustellaan nimenomaan kulttuurisilla positiivisilla arvoilla Euroopassa: ”metsästyksellä tarjotaan merkittävää sosiaalista, kulttuurista, taloudellista ja luontoon liittyviä elämyksiä metsästäjille eri Euroopan alueilla.” Eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1099/2009 on todettu metsästyksestä: *Metsästyks- tai virkistyskalastustoimintaa harjoitetaan tilanteissa, joissa lopetus tapahtuu hyvin erilaisissa olosuhteissa kuin tuotantoeläinten lopetus, ja metsästyksistä säädetään erityislainsäädännöllä. Sen vuoksi metsästyksen tai virkistyskalastuksen aikana tapahtuvan lopetuksen jättäminen tämän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle on tarkoituksenmukaista.*

Tämän perusteella voidaan todeta, että eläinten kärsiminen metsästyksen yhteydessä tiedostetaan hyvin, mutta tämä oikeus on laillisesti varmistettu kulttuurillisten syiden perusteella. Tähän liittyen haluamme korostaa, että juutalaisuudessa metsästyksellä on ehdottomasti kielletty sen eläimille aiheuttaman kärsimysten vuoksi.

Juutalaisten teurastustarve suorassa suhteessa määrään

Suomen juutalaisten (2000 juutalaista) lihankulutukseksi voidaan arvioida karkeasti alla olevan taulukon lukuja hyväksikäyttäen olevan noin 60 nautaa (2000*0,3) ja 20000 siipikarjaa kuuluvaa yksilöä.

Arvioitu lihankulutus (laskettu eläinten lukumäärä/ihminen/vuosi (Pozzi & Waner, 2017))

Vuositainen kulutus suhteessa populaatioon		
Kategoria	Ei juutalaiset	Juutalaiset
Siipikarja	12	10-12
Lamma ja vuohi	0,11	0,30
Nauta	0,05	0,30
Sika	0,50	0
Nisäkkäät kokonaisuudessaan	0,66	0,60

Kun tätä 60 nautan tarvetta verrataan esimerkiksi metsästyksen saalismääriin Suomessa, niin voidaan vain kysyä, että ollaanko ainoastaan kiinnostuneita juutalaisten teurastustavan päättämisestä. Juutalaisille ei ole vaihtoehtoja tapaa teurastukselle, koska juutalainen teurastustapa lähtee aina eläinten oikeudesta kärsimättömään lopetukseen ja se on määritetty uskonnollisissa laissa.

SUOMEN JUUTALAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO r.y.

PUH./TEL. (09) 586 0310

MALMINKATU 26, 00100 HELSINKI / MALMGATAN 26, 00100 HELSINGFORS

E-MAIL: srk@jchelsinki.fi

SUOMEN JUUTALAISTEN
SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO
CENTRALRÅDET FÖR DE JUDISKA
FÖRSAMLINGARNA I FINLAND
CENTRAL COUNCIL OF JEWISH
COMMUNITIES IN FINLAND
המועצה המרכזית של הקהילות
העבריות בפינלנד

Helsinki, 13.11.2018

Kulttuurinen oikeus ja subjektiivisuus

Espanjan ja Portugalissa järjestettävät härkätaistelut katsotaan kuuluvan vahvasti kulttuurilliseen perimään ja täten nämä tapahtumat on jätetty huomioimatta neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1099/2009, koska niillä ei ole katsottu olevan vaikutusta eläinperäisten tuotteiden markkinointiin: *”Lisäksi kulttuuriperinteisiin liittyy peritty, vakiintunut tai totuttu ajattelu-, toiminta- tai käyttäytymismalli, johon sisältyy ajatus jostakin edeltävien sukupolvien välittämästä tai heiltä saadusta. Perinteet auttavat ylläpitämään kestäviä sosiaalisia siteitä sukupolvien välillä. Jos tällainen toiminta ei vaikuta eläinperäisten tuotteiden markkinoihin eikä sen päämääränä ole tuotanto, tällaisten tapahtumien aikana suoritettava eläinten lopetuksen jättäminen tämän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle on tarkoituksenmukaista”.*

Ehdotuksessa uudeksi eläinsuojelulaiksi piileekin tätä taustaa vasten vahva kulttuurisubjektiivisuus. Laissa on vahvasti aistittavissa, että teollisuuden ja massatuotannon edut polkevat eläinten oikeudet alleen koska aihe koetaan vaikeaksi. Eläinten metsästämiseen ei haluta puuttua eikä myöskään rapujen elävältä keittämiseen, koska ne vaikeat asiat koskevat kaikkia, mutta vähemmistöjä koskettavaa tainnutusasiaa halutaan suitsia kun se valitettavasti koskee vain vähemmistöjä.

Hallituksen esitys on voimassaolevan EU-asetuksen vastainen siinä, että se erikseen kieltää uskonnollisen teurastustavan mukaan tehdyn eläinten lopettamisen. EU-asetuksessa on erikseen annettu mahdollisuus säätää kansallisella tasolla, mutta se koskee yleensä eläinsuojeluun liittyviä asioita, eikä koske erivapautta liittyen uskonnolliseen teurastustapaan. Maa- ja metsätalousministeriön tulkinta asetuksesta on valitettavan virheellinen. Voimassa oleva EU-asetus nimenomaan ja erityisesti painottaen mahdollistaa uskonnollisille vähemmistöille mahdollisuuden omaan teurastustapaan. Tämä taas johtuu vuonna 2000 tehdystä ihmisoikeustuomioistuimen päätöksestä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut päätöksessään *Cha'are Shalom Ve Tsedek v. France* rituaaliteurastuksen kuuluvan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan suojan piiriin. Siten Suomen em. ehdotettu lainsäädäntö rikkoo myös mm. uskonnonvapauslakia.

SUOMEN JUUTALAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO r.y.

PUH./TEL. (09) 586 0310

MALMINKATU 26, 00100 HELSINKI / MALMGATAN 26, 00100 HELSINGFORS

E-MAIL: srk@jchelsinki.fi

SUOMEN JUUTALAISTEN
SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO
CENTRALRÅDET FÖR DE JUDISKA
FÖRSAMLINGARNA I FINLAND
CENTRAL COUNCIL OF JEWISH
COMMUNITIES IN FINLAND
המועצה המרכזית של הקהילות
העבריות בפינלנד

Helsinki, 13.11.2018

Juutalaisten oikeus omaan teurastustapaansa

Direktiivillä 93/119/EY ”säädettiin tainnutusta koskevasta poikkeuksesta teurastamossa tapahtuvan uskonnollisen teurastuksen yhteydessä. Koska jäsenvaltioiden erilaisista olosuhteista johtuen uskonnolliseen teurastukseen liittyvät yhteisön säännökset on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä eri tavoin ja koska kansallisissa säännöissä otetaan huomioon näkökohtia, jotka menevät tämän asetuksen tarkoitusta pidemmälle, on tärkeätä, että ennen teurastusta tapahtuvaa eläinten tainnutusta koskeva poikkeus säilytetään niin, että kullekin jäsenvaltiolle jätetään kuitenkin tietty määrä toimivaltaa. Näin ollen tässä asetuksessa kunnioitetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 10 artiklassa vahvistettua uskonnon vapautta ja oikeutta tunnustaa uskontoa tai vakaumusta jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin”.

Tämän lisäksi on ohjeistettu itse teurastustapahtumaa seuraavasti: ”Teurastus ilman tainnuttamista edellyttää tarkkaa kurkun leikkaamista terävällä veitsellä, jotta eläimen kärsimys olisi mahdollisimman vähäistä. Lisäksi jos eläimen liikkumista ei mekaanisesti rajoiteta leikkaamisen jälkeen, veren poistuminen todennäköisesti hidastuu, mikä pitkittää kärsimystä tarpeettomasti. Naudan-, lampaan- ja vuohensukuiset eläimet ovat yleisimmät tällä menettelyllä teurastettavat lajit. Ilman tainnutusta teurastettavien märehitijöiden liikkumista olisi sen vuoksi rajoitettava yksittäin ja mekaanisesti”.

Kaikkien edellä mainittujen seikkojen valossa on selvää, että hallituksen tulee muuttaa esitystään siten, että juutalainen teurastustapa mahdollistetaan kokonaisuudessaan. Muu ei ole perusteltavissa; ei edes tieteellisen näytön perusteella.

Kunnioittaen,

Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvosto r.y.

Yaron Nadbornik
Puheenjohtaja

SUOMEN JUUTALAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO r.y.

PUH./TEL. (09) 586 0310

MALMINKATU 26, 00100 HELSINKI / MALMGATAN 26, 00100 HELSINGFORS

E-MAIL: srk@jchelsinki.fi

SUOMEN JUUTALAISTEN
SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO
CENTRALRÅDET FÖR DE JUDISKA
FÖRSAMLINGARNA I FINLAND
CENTRAL COUNCIL OF JEWISH
COMMUNITIES IN FINLAND
המועצה המרכזית של הקהילות
העבריות בפינלנד

Helsinki, 13.11.2018

Lähteet ja kirjallisuus:

Aebischer et al 2014. Factors Associated with Shooting Accuracy and Wounding Rate of Four Managed Wild Deer Species in the UK, Based on Anonymous Field Records from Deer Stalkers. *Plos One* Vol 9 (19)1-11, 2014.

Bager F., et al 1992. Onset of insensibility in calves: effects of electropletic seizure and exsanguination on the spontaneous electrocortical activity and indices of cerebral metabolism. *Res Vet Sci*, 37, 223-226.

European Food Safety Authority (EFSA). 2014. Scientific Opinion on electrical requirements for poultry waterbath stunning equipment. *EFSA Journal*, 12 (7), 3745. <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/3745.pdf>.

Candotti P. & Diegoli G. 2009. Ritual slaughtering. In Conference Acts La globalizzazione aspetti sanitari e socio culturali derivanti. Reggio Emilia (Italy), April, 2009.

Holm T.E. & Haugaard L. 2013. Effects of a Danish action plan on reducing shotgun wounding of common eider somateria mollissima. *Bird Study* (60)131-134, 2013.

Fowler K. 2009. An animal aid investigation into UK slaughterhouses. Tonbridge, Kent, Animal Aid. <http://www.animalaid.org.uk/images/pdf/slaughterreport.pdf>.

Grandin T. 2014. Animal welfare and society concerns: finding the missing link. *Meat Science*, 98, 461-469.

Grandin T. 1994. Euthanasia and slaughter of livestock. *J Am Vet Med Ass*, 204, 1354-1360.

Grandin T. & Regenstein J. 1994. Religious slaughter and animal welfare: a discussion for meat scientists. *Meat Focus International*, 3, 115-123. <http://www.grandin.com/ritual/kosher.slaugh.html>.

Levinger I.M. 2004. Shechita and cruelty to animals. Jerusalem, Maskil le-David.

NEUVOSTON ASETUS (EY) N:o 1099/2009

Pozzi P.S. & Waner T. 2017. Shechita (Kosher slaughtering) and European legislation. *Veterinaria Italiana* 53(1)5-19, 2017.

Rosen S.D. 2004. Physiological insights into Shechita. *Vet Rec*, 154, 759-765.

SANCO Study 2012/10357. 2015. Restraining systems for bovine animals slaughtered without stunning; welfare and socio economic implications - *Bo.Rest. Final Report*. http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/practice/slaughter/index_en.htm.

SUOMEN JUUTALAISTEN SEURAKUNTIEN KESKUSNEUVOSTO r.y.

PUH./TEL. (09) 586 0310

MALMINKATU 26, 00100 HELSINKI / MALMGATAN 26, 00100 HELSINGFORS

E-MAIL: srk@jchelsinki.fi